

Norsk Oljemuseum
Årbok 2019

Statoil-logoen som hang på selskapets første kontorbygg i Lagårdsveien i Stavanger er en av gjenstandene i «20 ting og en tang». For noen ble logoen ekstra nostalgisk fordi Statoil byttet navn til Equinor året før, for andre var logoen et spennende klatrestativ. Foto: Anja W. Fremo/Norsk Oljemuseum

«20 ting og en tang» - og mange flere historier

av Anja W. Fremo

Hva har en rødlaakkert tang, en kjerneprøve fra et reservoar i Nordsjøen, en bauglastekobling, et boreverktøy en eksplosjonssikker datamaskin, en porselenskopp med en Amoco-logo, en liten ketsjup-flaske med noen dråper kondensat i bunnen og en kjempestor Statoil-logo i kobber til felles?

De er alle ting, eller gjenstander som vi sier i museumsverden, i Norsk Oljemuseums samling. Ting som forteller små glimt av den norske olje- og gasshistorien. Tingene er selve kjernen i et museum. Å samle på, ta vare på, forske og fortelle tingens historie er rett og slett det som skiller museer fra alt annet.

Inspirerte videre

Utstillingen «20 ting og en tang» var derfor spesielt interessant å jobbe med. Den ga oss mulighet til å sette lys på gjenstandssamlingen i et år da Oljemuseets nye museumsmagasin ble bygget og åpnet. Opplevelsen var at også museumsgjestene lot seg fascinere.

Arbeidet med gjenstandene ga mersmak. Temporærutstillingen i 2020, «På jobb under

vann», er direkte inspirert av «20 ting og en tang». I 2020-utgaven er den røde tråden subseahistorien og verktøy brukt under vann. Metoden er den samme; vis fram objektene og la de selv fortelle sin historie.

Skattejakt

Ideen om Oljemuseets egen ting-utstilling hadde ligget der lenge. Den var vellagret, men ikke så håndfast som tingene selv. Gjennom 2018 ble ideen konkretisert.

Tanken modnet og ideen ble knadd, bearbeidet og konkretisert. Skulle vi ha en rød tråd? Skulle vi lete etter gjenstander fra en spesiell epoke, en ting fra hvert år, eller kanskje ting knyttet til ulykker eller andre skjellsettende hendelser, eller ville det mest spennende være å finne objekter

som representerte innovasjoner? På museet jobbet samlingsforvalter Svein Terje Pisani Førland, direktør Finn E. Krogh, fagsjef Finn Harald Sandberg, historiker Trude Meland og utstillingsleder Anja W. Fremo sammen om dette, i godt samarbeid med utstillingsdesigner Ole Dørje hos SixSides.

Etter hvert ble det klart for oss at den røde tråden rett og slett skulle være å vise fram bredden i gjenstandene i museets egen samling. Jakten på skattene i hyllene på museets egne lagre startet.

Museumsdirektør Finn E. Krogh er ikke et øyeblikk i tvil om at den røde rørtangen til Red Adair skal være en av gjenstandene i utstillingen. Foto: Anja W. Fremo/Norsk Oljemuseum

Digitaltmuseum.no og Primus ga oss noen spor. Men å møte en gjenstand, se den, kjenne på den, lukte den, er en helt annen opplevelse enn å lese om den på en skjerm. Det opplevde gjengen som dro av sted på skattejakt – til fjellhallene på Åmøy, til et lagerbygg i Dusavika og ett annet på Storhaug.

Førpremiere på ONS

Magien og magnetismen i gjenstandene fikk vi virkelig kjenne på under ONS i august 2018. Flere måneder før «20 ting og en tang» åpnet på museet, ble ONS en slags førpremiere og en smakebit på

Trude Meland argumenter for at arbeidshjelmen med fullt av klistermerker på fortjener å bli med når vi skal vise fram gjenstander fra samlingen. Samlingsforvalter Svein Terje Pisani Førland lar seg overbevise.

Foto: Anja W. Fremo/Norsk Oljemuseum

hva vi kunne vente oss ved å stille ut gjenstandene, som de er, og la de fortelle sin egen historie.

Boreverktøyet Tomax, som ble gitt til museet i forbindelse med utstillingen, og den eksplosjonssikre datamaskinen vakte begge mye oppmerksomhet på ONS. Gjenstandene ble stoppunkt for mange, de gjorde det enkelt å starte en prat med forbigående og de vakte tydelig stolthet, undring, nysgjerrighet og minner hos mange av de besøkende på messen. Foran budskapet «Vi tar vare på oljehistorien» fikk vi også formidlet museets virksomhet.

Ingulf Egeland jobbet med å lage denne eksplosjonssikre datamaskinen våren 1987. -Teknologisk sett var det dette vi hadde mulighet til den gang. Det ble en forløper for teknologi som er utviklet seinere. I dag utføres oppgavene denne gjorde med en enhet på størrelse med en iPad, forteller han. Egeland syntes det var stas å se datamaskinen igjen på ONS i 2018.
Foto: Anja W. Fremo/Norsk Oljemuseum

20 år, 20 ting – og en tang, i tillegg

Ting er ikke alltid sånn som de er beskrevet – noen ganger skuffer møte med gjenstanden, men oftere overrasker tingen positivt. Selv ganske ordinære gjenstander får en kraft når historien trer fram. Gjennom flere runder og møter, jobbet vi oss fram til en endelig liste over gjenstander. Og siden vi var i museets 20-årsjubileumsår, landet vi på at tallet 20 var en god avgrensning. 20 ting, altså - og en tang. Det ble tittelen vår - og vi opplevde å oppnå akkurat det vi ønsket, at folk trakk litt på smilebåndet av tittelen.

Reimers er gründeren bak Tomax og er glad for å se det første verktøyet han fikk på markedet igjen på ONS - og seinere på utstillingen «20 ting og en tang» på Oljemuseet.
Foto: Anja W. Fremo/Norsk Oljemuseum

Dette ble til slutt vårt utvalg av ting:

1. Red Adairs gnistfrie rørtang
2. To ledd av ankerkjetting fra Kielland
3. Betongbiter hentet opp fra bunnen etter havariet av Sleipner A
4. Et kraftig kjede fra et drivverk
5. Arbeidshjelmen til Magne Stokke
6. En stor bolt med to mutre
7. Et avklipt rør fra problembørnen til Teasure Saga
8. En oransje Nordsjøjakke
9. Statoil-logoen fra første kontorbygg i Stavanger
10. En lekkasjedetektor
11. En stor sjakkel
12. En eksplosjonssikker datamaskin
13. Et kontrollpanel fra Frigg
14. En bauglastekobling
15. En air gun
16. En ketsjupflaske i glass med kondensat fra Cod
17. En kjerneprøve
18. En Amoco-kopp lagd til gravøl for selskapet
19. Et Tomax boreverktøy
20. En oljeprøve produsert som reklame-artikkel
21. Borekronen som fant Ekofisk

Så hva kunne disse helt ulike tingene fortelle oss?

Uten å tydeliggjøre inndelingen av gjenstandene for gjestene i utstillingen, kunne vi for arbeidets del kategorisere tingene i seks ulike grupper.

Fire gjenstander forteller en del av den dramatiske historien om ulykker på norsk sokkel:

- Bravo-utblåsing
- Kielland-katastrofen
- Treasure Saga-brønnen ute av kontroll
- Sleipner A-havariet

Tre ting er tydelige eksempler på innovasjonene oljebransjen representerer og er helt avhengig av:

- Tomax-boreverktøy
- Eksplosjonssikker datamaskin
- Borekronen som fant Ekofisk

Tre andre gjenstander vitner om at det alltid er mennesker som står bak og får alt til å skje:

- Nordsjøjakken
- Arbeidshjelmen
- Ketsjup-flasken med kondensat

Menneskene er avgjørende, og de utgjør selskaper som har spilt en stor rolle for utviklingen. Tre gjenstander vitner om det:

- Statoil-logoen
- Amoco-koppen
- Oljeprøve-reklamen

Ordfører Christine Sagen Helgø og statssekretær i Olje- og energidepartementet, Ingvild Smines Tybring-Gjedde sørget for å ta første spade- og gravemaskinstikk for Oljemuseets nye museumsmagasin 23. mars 2018. Foto: Shadé B. Martins/Norsk Oljemuseum

Disse to gjenstandene er illustrasjoner på selve grunnlaget for næringen, ressursene i havbunnen og hvordan vi kan finne dem:

- Kjerneprøven
- Air gun-en

Og til slutt ønsket vi å vise noen gjenstander som hver for seg viser de enorme dimensjonene i industrien. Til dels kjente objekter i gigantvarianter og store verktøy utgjør den siste kategorien:

- Sjakkelen
- Bolten
- Bauglastekoblingen
- Lekkasjedektoren
- Kontrollpanelet
- Kjedet

Magasinet reiste seg

Mens arbeidet med utstillingen pågikk, utviklet et langt større prosjekt seg parallelt. Oljemuseets nye museumsmagasin reiste seg på tomten i Dusavika.

23. mars 2018 ble første spadestikk tatt. Vel ett år seinere, 29. mars 2019 var det kranselag og 6. november var det stortilt åpning av museumsmagasinet. Utstillingen og byggingen fulgte hverandre, og en film i utstillingen viste en time laps video fra byggekameraet. Da museumsmagasinet sto klart, var utstillingen akkurat tatt ned og gjenstandene kom på plass i sitt permanente tilholdssted – for evigheten.

Dypdykk i ting

Andre museer har løftet tingene fram i lyset tidligere. På den måten bygger vi på en heit museumstrend med «20 ting og en tang».

Teknisk museum har gjennom flere år jobbet metodisk og grundig med tingenes metode. Haugalandmuseene har utviklet en anerkjent tilnærming for å arbeide med museenes gjenstandssamlinger og gjennom det vist flere tematiske utstillinger under tittelen «Tingenes tilstand».

Metoden bygger på den såkalte Significance 2.0. I korthet beskrives framgangsmåten slik: Forarbeid,

som består i å lage en oversikt og utføre en revisjon av alle objektene som skal vurderes. Beskrivelsen av samlingen og vurderingsprosessen gir mulighet for å utforske alle elementene som bidrar til å gi samlingen mening, som samlingshistorie, proveniens, kontekst, tilstand og relevans for museet. Konklusjonen gir mulighet til å vise hvorfor samlingen er viktig for museet og samfunnet og den setter museet i stand til å treffe riktige avgjørelser om tiltak som fremmer bevaring, formidling og forskning. Målet er å gi et felles språk og et verktøy i håndtering av museumssamlinger, i vissheten om at samlingene er museets identitet. Å ta vare på og bruke kunnskapen om dem må derfor være en av museets viktigste oppgaver.

I arbeidet med Oljemuseets utstilling, fikk Brita Brenna, professor i museologi ved Universitetet i Oslo, dette spørsmålet fra oss: «Hvorfor skal museer ta vare på ting?» Hun svarer: «For meg er det enkle svaret at museer ikke er som andre som samler eller sparer på ting: Museer skaper samlinger. Tingene blir innlemmet i samlinger som kan studeres og formidles. Samlingene kan gi oss svar på spørsmål som vi måtte ha om hvordan ting en gang har vært, og de kan gi oss svar som tekstlige kilder ikke gir oss tilgang til. Hvilke farger hadde fortiden, hvordan kjentes den ut, hvordan luktet den? Hvordan ble

Arbeidsfolk og museumsansatte hører en fornøyd samlingsforvalter for museumsmagasinet Svein Terje Pisani Førland fortelle under kranselaget 29. mars 2019. Begivenheten finner sted inne i den store hallen som etter hvert skal fylles med museumsgjenstander. Foto: Shadé B. Martins/Norsk Oljemuseum

Michael Heng og Trude Eriksen deler kunnskap om hvordan de på Must har jobbet seg gjennom samlingen av stoler og hvordan systematisk syn på arbeid med samlingen bidrar til ny kunnskap om gjenstandene. Foto: Shadé B. Martins/Norsk Oljemuseum

gjenstander laget og brukt, slitt og oppbrukt, hvordan så og føltes hjemmet, arbeidsplassen og fritiden? Det er det enkle svaret. Men minst like viktig er det at samlingene kan hjelpe oss å stille spørsmål vi i dag ikke vet at vi kommer til å stille. Samlingene gir oss framtidens spørsmål og kan svare på framtidens behov for kunnskap.»

I museumsverdenen er ikke tingene bare objekter hver for seg, men de inngår altså i en samling. Med dette bakteppet bestemte vi oss

for å invitere til et fagseminar i forbindelse med utstillingsåpningen av «20 ting og en tang».

Museumskolleger fra sju ulike museer bidro til en svært interessant fagdag 31. januar 2019.

- Dag Andreassen fra Teknisk museum fortalte om Hofgaard-maskinen
- Trude Eriksen og Michael Heng fra Must presenterte prosjektet «Stol på must»
- Målfrid Grimstveit fra Jærmuseet fortalte historien til en 8-sking i museets samling

- Håkon Reiersen og Ellen Hagen fra Arkeologisk museum ga liv til et fiskesøkke
- Grethe Paulsen fra Haugalandsmuseet tok for seg museets harpun-samling
- Leif Dybing ved Dalane museum løftet fram grunnlovsnotatene til Eidsvollsmannen fra Egersund
- Anna Ehrhardt og Stina Ekelund Erlandsen fra Ryfylkemuseet viste fram arbeidet med et hus i Sauda

Menneskene bak gjenstandene

Med fornemmelsen av gullet som finnes i museets egen samling, og med tilfredshet over at en utstilling som «20 ting og en tang» lar seg utvikle og realisere innenfor Oljemuseets egne rammer, var det en glede å invitere til åpning.

Gunnar Berge, tidligere OD-direktør og styreleder ved Norsk Oljemuseum, fikk Red Adairs tang i hendene og skrudde utstillingen åpen.

Tomax-gründer Nils Reimers fortalte med stolthet om hvordan han og hans kolleger har utviklet et boreverktøy som forbedrer og effektiviserer boreoperasjoner over hele verden. Reimers og selskapet opplever at det har stor verdi at det første eksemplaret av verktøyet nå er en del av gjenstandssamlingen til Norsk Oljemuseum.

Egil Bokn, sønn av oljepioner Reinert Bokn, tok oss med inn i et skap i farens garasje. Glassflasken

som opprinnelig inneholdt ketsjup fra Bjelland, hadde i alle de år hatt plass der. Ketsjupen var spist og vasket ut og flasken fylt med noen av de første dråpene av petroleum som kom opp av norsk sokkel, kondensat fra Cod-feltet. Egil hadde hele oppveksten hørt faren fortelle at innholdet i den flasken ville få stor betydning for Norge. Da garasjen skulle ryddes, ga familien den lille flasken og andre av farens klenodier til Oljemuseet.

På den måten bidrar både teknologigründerne i Tomax og familien Bokn med viktige brikker i det store, historiske bildet som tegnes over norsk olje- og gasshistorie gjennom Oljemuseets samling.

Med Red Adairs gnistfrie rørtang, åpnet Gunnar Berge utstillingen «20 ting og en tang». Foto: Shadé B. Martins/Norsk Oljemuseum

20 TING OG EN TANG

20 objects and a wrench

Å samle på ting er selve egenarten ved et museum. Men hvorfor gjør vi det? Hva kan tingene fortelle oss? Det vi samler inn og tar vare på, definerer kultur og samfunn, i vår tid og for ettertiden.

Norsk Oljemuseums samling består av 4500 gjenstander og 100 000 fotografier og filmer. Alt har en tilknytning til den virksomheten som har vokst seg til å bli Norges største og viktigste næring. Bare et fåtall av disse gjenstandene er å finne her i museets utstillinger.

Gjenstandene er svært ulike. Samlingen rommer alt fra kjørspjerrer fra herbruken, stort og tungt boretstyk, verkøyer og burleske som caper, slips og håndarbeid laget på frivakter.

Med utstillingen "20 ting og en tang" har vi valgt ut gjenstander som viser bredden i museets samling. Hver gjenstand rommer mange historier. Noen av dem fortelles her.

Tingene tas vare på for å dokumentere fargen, formen, lukten av fortiden – for framtiden.

Collecting things is the very nature of a museum. But why do we do it? What can objects tell us? The things we collect and preserve define culture and society, in our own time and for posterity.

The Norwegian Petroleum Museum's collection comprises 4 500 objects and 100 000 photographs and films. All have a connection with the activity which has grown into Norway's biggest and most important industry. Only a few can be found here in the museum's exhibits.

These objects vary widely. They encompass everything from rock cores, big and heavy drilling equipment, tools and such small items as caps, ties and handkerchiefs created in off-duty hours.

This selection of 20 objects and a wrench has been chosen to reflect the breadth of the museum's collection. Each contains many stories. Some of these are told here.

These objects are preserved to document the colour, shape and smell of the past – for the future.

